

TAMPEREEN
YLIOPISTO

AILA-seminaari 15.9.2016, Tampere

**Laadullisen aineiston hallinnointi ja arkistointi
– kokemuksia WoCaWo-projektista 2008-2011**

Outi Jolanki, Terveystieteiden yksikkö,
Tampereen yliopisto, outi.jolanki@uta.fi

Kokemuksia ison laadullisen haastatteluaineiston hallinnoinnista ja arkistoinnista

- Esimerkkinä: WoCaWo (Working Carers and Caring Workers)-projekti, 2008-2011 (SA), Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto
- Tutkimusryhmä: PI Professori Teppo Kröger, tutkijat Anu Leinonen, FT & Outi Jolanki, FT (projektissa 2009-), maisteriopiskelijat Paula Vasara ja Salla Majanen (2010-)

Laadullinen aineisto

- Tutkimuksen kohde: työssäkäyvät iäkkäitä omaisiaan hoitavat henkilöt
- Kasvokkaiset haastattelut
- Puolistrukturoituja → käytössä haastattelulomake, jossa teemat ja niihin liittyvät kysymykset listattuna
- Vapaamuotoisia, koska haastattelut etenivät haastateltavan kerronnan mukaan → kysymykset sovitettiin kerronnan lomaan
 - Käsiteltiin samoja teemoja, mutta haastattelujen rakenne ei ollut identtinen

Aineiston hankinta ja anonymisointi

- Haastateltavien rekrytointi → työpaikat ja kaupungin organisaatio, haastattelukutsu valtakunnallisessa lehdessä → lähes 100 yhteydenottoa (sähköposti, puhelimitse)
- **Lopullinen aineisto: N=76**, 72 naista, 4 miestä
 - ikäjakauma:
 - 34-49v. = 9
 - 50+ = 67
- Haastattelujen pituus vaihteli (30 min. – 2,5 h), keskimäärin 1,5h
 - **Nauhoitettiin ja litteroitiin sanatarkasti** → haastattelujen **ANONYMISOINTI** ts. muutettiin taustamuuttujat ja *suorat tunnisteet* (henkilönnimet pseudonyymeiksi) sekä *epäsuorat tunnisteet karkeistettiin esim.* työpaikan nimi, asuinpaikka, ammatti, työpaikka, harvinaiset sairaudet (skitsofrenia → mielenterveysongelma)
 - Ikä, autettava hlö(-t), siviilisääty ja perhesuhteet ei muutettu → keskeisiä aiheen kannalta
 - Analyysissä käytettiin vain anonymisoituja haastatteluja (alkuperäisen aineiston säilytys erillisillä muistitikuilla ja ulkoisilla kovalevyillä lukitussa tilassa)

Aineiston 'haltuunotto'...

- **Analyysin kannalta rikas aineisto** ts. iso aineisto toi esille yhtäläisyyksiä ja toistuvuutta, ja toisaalta erityisiä ja harvinaisia tapauksia, ja mahdollisesti yhtäläisyyksien ja erojen tarkastelua suhteessa aiempaan tutkimukseen,
- Mutta miten ottaa haltuun iso laadullinen aineisto?

Taustatietaulukko apuvälineenä aineiston hallinnassa

- Tutkimusryhmä päätti koota taulukkomuotoon taustatiedot (*suorat ja epäsuorat taustatiedot*)
- Haastatteluja sopiessa koottu taustatieto: *nimi, osoite, puh.nro, sähköpostiosoite, ammatti/työpaikka, ketä auttaa/hoitaa (oma ikä, autettavan ikä)*, haastattelun tekemiseen liittyen: *pvm, haastattelija, paikka, kesto*
- → Excel-tiedosto välineenä (tutkija Anu Leinonen primus motor)

Taustatietotaulukko...

- *Laadullisen aineiston erityispiirre: suuri osa tärkeistä tausta- ja tunnistetiedoista tuli esille vasta haastattelussa*
 - Esim. omaishoitajia molemmat puoliset, autettiin molempien vanhempia ja muita iäkkäitä sukulaisia, jotkut asuivat kaukana autettavasta ja jotkut samassa taloudessa tai vierekkäisissä taloissa/asunnoissa
- Taustatietolomake täydentyi pitkin matkaa

Taustatiedotaulukon kokoaminen isosta laadullisesta aineistosta vähintäänkin haasteellista...

- Haastatteluista **poimittiin tutkimusaiheelle relevantit tiedot manuaalisesti** (osin sanallinen kuvaus):
- **Hvan liittyen**: lapsia (on/ei), sisaruksia (on/ei), työaika (koko/osa-/vuoro-), työnantaja (julkinen/yksityinen/yrittäjä)
- **Autettavaan henkilöön(-ihin) liittyen**: kuka/keitä, avun tarpeen syy (monia syitä), auttamisen useus (päivittäin/viikottain/montako krt vko/vuoroviikoin/harvemmin)
- **Asumisjärjestelyt** (sama talous/eri talous, naapuri/eri talous, etähoiva – etäisyys: sama kaup/eri kaupunki)

Aikaa se vei...mutta kannatti

- Tuloksena laaja taulukko, jota auttoi **aineiston kokonaisuuden hahmottamisessa, etääntyminen aineistosta** (toistuvat, harvinaiset, poikkeukselliset asiat), sekä **apuvälineenä** analyysissä aineiston osa-otokset ja tutkimuskysymysten kehittäly
 - Muistaen kuitenkin haastattelun kokonaisuus
- Taustatietojen poimiminen esim. artikkeleihin, kongressiesityksiin helppoa
- **Mutta kaikki taustatiedot sisältävä taulukko oli myös tietoturvan kannalta riski!**
 - Turvallinen tallennus, ja paperiversioiden huolellinen säilytys äärimmäisen tärkeää

Mitä ja miten arkistoida julkiseen käyttöön?

- Haastateltavien informointilomakkeessa luvattiin hävittää äänitiedostot, sekä luovuttaa aineisto FSD:lle v. 2015 loppuun mennessä.
- Luvattiin myös säilyttää haastateltavien anonymiteetti
 - **Oli mietittävä voiko kaikki haastattelut luovuttaa arkistoon, ja missä muodossa tunnistetietotaulukon (excel) voi luovuttaa metatietodatana**
 - Aineiston työsti loppuvaiheessa Paula Vasara yhteistyössä FSD:n tutkijoiden kanssa

Arkistointi

- Päätettiin karsia haastatteluita perusteena:
 - Haastateltavien anonymiteetin suojelu ts. epäsuorien tunnistetietojen kokonaisuus olisi voinut mahdollistaa tunnistamisen
 - Hyvin harvinaiset 'tapaukset' ts. monia erityispiirteitä samassa haastattelussa (harvinainen ammatti, asuinpaikka, harvinainen auttamistilanne esim. lapsenlapsi auttaa isovanhempia, ikä alle 40 v., läheisten harvinaiset sairaudet, paljon yksityiskohtaisia kuvauksia arjesta ja muista henkilöistä sekä esim. sosiaali- ja terveystalveluiden henkilöstön toiminta ym.)
 - Mikäli aineistosta olisi poistanut em.asiat haastattelusta olisi poistunut niin paljon materiaalia ettei se olisi ollut enää analyysikelpoinen
- Taustatietotaulukosta poistettiin suorat tunnistetiedot, ja suuri osa epäsuoria esim. ammattinimen sijaan karkeistettu ammattiluokitus (Tilastotieteen luokitus)
 - Jäljelle jäi niin kattava aineiston kuvaus, että se mahdollistaa aineiston analyysin

Yhteenvetoa

- Ison aineiston taustatietojen kirjaaminen ja anonymisointi oli työlästä ja vei aikaa, mutta kannatti
- Etukäteinen suunnittelu mahdollisimman huolellisesti
 - mitä taustatietoja halutaan kerätä (relevanttia) ja millä tavalla (excel tai muu väline) ja miten tallennetaan - vaikka pienissä laadullisissa tutkimuksissa ei vaikuttaisi tarpeelliselta
 - Toisaalta laadullisen aineiston on tarkoituskin 'yllättää' tutkija, joten etukäteen ei voi tietää kaikkia relevantteja tekijöitä
- **FSD:n sivut ja ohjeet erinomainen apuväline!**
 - Tuuli-aineistyyökalu tervetullut väline